

Aulus Gellius, Indledning til *Attiske nætter*

Aulus Gellius, Indledning til *Attiske nætter*

1¹ Man kan naturligvis finde mere underholdende stof andre steder, men jeg har skrevet dette, for at mine børn kunne finde adspredelse af denne art, når de har fået en pause fra deres beskæftigelser, og deres sind kunne slappe af og fornøje sig. 2 Arrangementet i materialet er helt tilfældigt, og det er det samme princip, jeg tidligere fulgte, da jeg lavede mine uddrag. For lige så snart jeg havde fået en bog i hænderne, det være sig en græsk eller latinsk, eller jeg havde hørt noget, der var værd at huske, skrev jeg uden bestemt plan og i flæng det ned, som morede mig, af hvilken art det end var. Dette opmagasinerede jeg til støtte for min hukommelse ligesom et litterært forråd, således at det var nemt for mig at finde det og tage det frem, når jeg havde brug for et emne eller et ord, som jeg pludselig havde glemt, og de bøger, jeg havde hentet det fra, ikke var tilgængelige.

3 Der er således også i disse optegnelser den samme forskelligartethed, som var i de gamle noter, som jeg havde gjort kortfattet, uden ordning eller plan, på basis af de forskellige ting, jeg hørte og læste. 4 Men eftersom jeg var begyndt at sysle med at skabe disse studier gennem lange vinternætter på landet i Attika, som jeg har nævnt,² har jeg givet dem titlen *Attiske nætter* og undladt at efterligne viddet i de titler, som de fleste andre forfattere på begge sprog har givet bøger af denne type. 5 For da de havde tilvejebragt en broget og forskelligartet og ligesom sammenblandet lærdom, gav de dem derfor de mest søgte titler af hensyn til indholdet. 6 Nogle har nemlig betitlet deres værk *Muserne*,³ andre *Kladder*,⁴ denne har skrevet *Péplos*,⁵ hin *Amaltheias horn*,⁶ en anden *Honningkager*,⁷ nogle har

-
1. Begyndelsen af sætningen er gået tabt. Der er forsøgt suppleret efter forslag fra John Rolfe, Loeb-udgiveren.
 2. Uvist hvor.
 3. *Musae*.
 4. *Silvae*.
 5. *Peplos*.
 6. *Amaltheias keras*.
 7. *Keria*.

Aulus Gellius, Indledning til *Attiske nætter*

skrevet *Enge*,⁸ andre *Læsefrugter*,⁹ en anden *Gamle udtryk*,¹⁰ en tredje *Blomster*,¹¹ en fjerde *Fund*.¹² 7 Der er også nogle, der har brugt titlen *Fakler*,¹³ og der er nogle, der har skrevet *Kludetæpper*,¹⁴ andre *Allehånde*,¹⁵ andre *Helikón* og *Problemer* og *Håndbog*¹⁶ og *Dolke*.¹⁷ 8 Der er nogen, der givet deres værk titlen *Erindringer*,¹⁸ andre *Statskundskab*¹⁹ og *Bagateller*²⁰ og *Lærebog*,²¹ der er ligeledes en, der har skrevet en *Naturhistorie*,²² en anden *Verdenshistorie*,²³ yderligere én har skrevet *Engen*,²⁴ én har skrevet *Alskens frugt*,²⁵ og én har skrevet *Kilder*;²⁶ 9 der er ligesådan mange, der har skrevet *Strøtanker*,²⁷ og der er endda nogle, der har givet titler til deres bøger med enten *Moralske breve*,²⁸ *Spørgsmål i brevform*²⁹ eller *For- skellige spørgsmål*³⁰ og andre skrifter med ganske vittige titler, der dufter af megen smagfuldhed. 10 Derimod har jeg i overensstemmelse med min begavelse skødesløst og uden mange overvejelser og måske også en smule bondsk kaldt mit værk *Attiske nætter* på baggrund af selve den lokalitet og den tid, hvor mine vin-

-
8. *Leimones.*
 9. *Lectio sua.*
 10. *Antiquae lectiones.*
 11. *Anthera.*
 12. *Heuremata.*
 13. *Lychnoi.*
 14. *Stromateis.*
 15. *Pandektai.*
 16. *Encheiridia.*
 17. *Paraxifides*
 18. *Memoriales.*
 19. *Pragmatika.*
 20. *Parerga.*
 21. *Didaskalika.*
 22. *Historia naturalis.*
 23. *Pantodape historia.*
 24. *Pratum.*
 25. *Pankarpon.*
 26. *Topoi.*
 27. *Coniectanea.*
 28. *Epistulae morales.*
 29. *Epistolicae quaestiones.*
 30. *Epistolicae confusae.*

Aulus Gellius, Indledning til *Attiske nætter*

terlige nattevågen fandt sted, og jeg mangler lige så meget i en fin titel i forhold til alle andre, som jeg mangler i min stils omhu og elegance.

11 Men ikke engang i at lave uddrag og notere ned har jeg haft den samme hensigt som de fleste andre. For de har alle – og især grækerne – ivrigt læst mange forskellige ting, ligegyldigt hvilke ting de var faldet over, og har hulter til bulter fejlet dem sammen uden forskel, fordi de kun stræbte efter kvantitet, og når man læser dem, vil man blive udmattet af træthed og væmmelse, før man har fundet et eller to værker, som det er en nydelse at læse, lærerigt at have læst eller nyttigt at huske. 12 Jeg havde derimod lagt mig dét ord på hjerte, som den berømte mand fra Efesos har sagt: "Megen lærdom lærer ikke at have forstand,"³¹ og jeg har ved at læse og gennemgå ganske mange bind i alle de perioder, hvor jeg ikke havde forretninger, og hvor jeg kunne stjæle mig tid, øvet mig og udmattet mig, men jeg har kun taget lidt af dette og kun det, som enten kunne føre modtagelige og beredte sind til et ønske om ærlig dannelse og til fordybelse af nyttige kunster ved en hurtig og let genvej eller kunne befri de mennesker, der er optaget af forretninger i deres liv, fra en virkelig skammelig og plump uvidenhed om ting og ord.

13 Fordi der i disse optegnelser vil være en smule, der virker krævende og besværligt fra filologien, dialektikken eller også fra geometrien, og fordi der vil være en ganske lille smule uvedkommende stof om auguralret og pontifikalret, så skal man ikke flygte væk fra det, som om det ikke kunne være nyttigt at kende til det eller vanskeligt at forstå. Jeg har nemlig ikke foretaget så dybtgående og dunkle undersøgelser af disse forhold, men har kun givet begyndelsesgrundene og ligesom førstegrøden af de ædle kunster, og selv om det ikke er ligefrem skadeligt, at en mand, der er dannet som en god borger, hverken har hørt om det nogen sinde eller er kommet i berøring med det, så er det i hvert fald upassende. 14 Hvis de engang skulle få tid og lyst til at gøre sig bekendt med disse små natlige studier, ønsker jeg inderligt, at de ikke under læsningen af det, de allerede kender til, vil se ned på det som noget, der er velkendt og almindeligt. 15 Er der nemlig i litteraturen noget, der er så fjernt, at ikke ganske mange har kendskab til det? Det er tilstrækkeligt kært for mig, at disse ting hverken bliver sagt igen og igen i skolerne

31. Heraklit fr. 40 Diels.

Aulus Gellius, Indledning til *Attiske nætter*

eller gentaget i en uendelighed i kommentarerne. 16 Hvis mine læsere støder på noget nyt og ukendt, finder jeg det rimeligt, at de uden ubegrundet kritik overvejer, om de ubetydelige og bittesmå opfordringer alligevel på ingen måde er for tynde til at sætte gang i et studium eller for åndløse til at underholde og nære sindet, men i sig rummer et sædekorn og et element, hvorfra menneskenes anlæg let kan vokse sig livligere, hukommelsen blive støttet bedre, den mundtlige fremstilling dygtigere, sproget mere ægte og fornøjelserne i fritiden og ved afslapningen mere forfinet. 17 Men hvis der vil forekomme noget, som er uklart eller mindre fyldigt ordnet, så vil jeg igen anmode om at betragte det som skrevet ikke for at belære, men snarere for at opmuntre, og så må de være tilfredse med ligesom en antydning af sporene, og bagefter kan de da fortsætte, hvis lysten vil være der, med de bøger, de har fundet, eller med lærere. 18 Hvis de har fundet noget kritisabelt, så lad deres vrede gå ud over dem, jeg har fundet det hos (hvis de tør!); men hvis de læser noget, der er beskrevet på en helt anden måde hos andre, skal de ikke uden videre råbe op med det samme, men betænke både sagerens natur og autoriteten hos de mennesker, som andre forfattere og jeg har fulgt.

19 Det vil være langt det bedste, hvis de, som aldrig har fundet fornøjelse i at læse, forske, skrive eller kommentere, eller har brugt nogen anstrengelse herpå, som aldrig har våget natten igennem på denne måde, og som aldrig er blevet uddannet ved debatter og diskussioner mellem bejlere til den samme Muse, men står midt i et stormfuldt forretningsliv, går langt væk fra disse *Nætter* og søger sig andre tidsfordriv. Der findes et gammelt ordsprog:

"Hvad gør en allike med en lyre, et svin med duftevand?"³²

20 Og for at jeg nu kan ophidse visse halvt studerede menneskers mangel på viden og deres misundelse, vil jeg låne nogle få anapæster fra en korsang hos Aristofanes, og den regel, som denne den vittigste mand gav for at se et af hans skuespil, vil jeg give for at læse disse optegnelser, så at den hverdagsagtige og profane

32. Morel, *FPL* p. 30 (jambisk septenar).

Aulus Gellius, Indledning til *Attiske nætter*

mængde, der er fremmed for Musernes leg, ikke rører ved dem eller nærmer sig dem. 21 Versene med den regel, han har givet, er følgende:

"Nu er andagtens time omsider oprunden. Hver den må forlade vor kordans som ikke forstår vort forløsende ord, eller ikke er ren i sit hjerte; som ikke har plads i den viede flok der må danse til musernes ære, *dem* befaler jeg atter en gang at forsvinde; for tredje gang byder jeg dem gå bort fra de hellige kor. – Men I, forny jeres sange, og trød jeres natlige danse som stemmer så smukt med den fest vi skal fejre."³³

22 Indtil i dag er der udarbejdet tyve bind med optegnelser. 23 Den tid, jeg yderligere kan få at leve i ved gudernes vilje, og den fritid, jeg vil få fra at administrere min formue og sørge for at opdrage mine børn, al denne resterende tid, som er tilovers, vil jeg bruge på at samle disse småfornøjelser med beretninger af denne type. 24 Følgelig vil antallet af bøger skride frem med gudernes gode hjælp i takt med, hvordan mit liv skrider frem, hvor længe det så vil vare, men jeg ønsker ikke at få en længere levetid, end jeg stadig vil have denne evne til at skrive og kommentere.

25 Jeg har her placeret alle overskrifterne på det indhold, som er ved hver optegnelse, så det straks er tydeligt, hvad der kan søges og findes i hver bog.

33. Aristofanes, *Frøerne* 354-356, 369-371, overs. Ellen A. Madsen og Erik H. Madsen 1985, 25f (om de eleusinske mysterier).